

Mediální gramotnost: chiméra, nebo nutnost?

Steve Cutts: "Bullshit"

Jan Jirák

Karlova univerzita

Metropolitní univerzita

Praha

Co je mediální gramotnost a mediální výchova

Mediální gramotnost je kompetence, jejíž podstatou je bezpečné, efektivní a prosociální využívání moderních komunikačních technologií s důrazem na možnost seberealizace.

Problém současnosti: mediální gramotnost/výchova je historicky „nastavena“ na tradiční masová média. Ta jsou však postupně nahrazována „novými“ médii a ta mají výrazně odlišný charakter, který se promítá i do ekvivalentů tradičních médií a jejich produktů (především žurnalistiky, ale i reklamy a zábavy) v prostředí internetu: od „života s médii“ k „životu v médiích“.

Hlavní změny: stírání rozdílu mezi veřejným a soukromým, interaktivita, modularita a variabilita – tím se mění i podoba a rozsah komercializace médií.

Co jsou nová média?

Komunikační nástroje využívající počítačových sítí, telekomunikačního přenosu dat a digitalizace

**Člověk-stroj
Technologické prostředí
Komunikační symetrie**

Obsahy, které tyto komunikační nástroje nabízejí, a činnosti, které umožňují

- **Je součástí osobní výbavy** (místo není důležité)
- **Osobní prostor se rozšiřuje** ze sociálního a fyzického do technologického
- **Umožňují překračovat hranice soukromého a veřejného** a tím tuto dichotomii narušují
- **Nástup platform** (podnikání založené na komunikaci) a **konfirmativních bublin**
- **Historicky jedinečná dostupnost obsahů**, málo hierarchizovaná
- **Historicky jedinečné možnosti distribuce obsahů** (permanentní únik informací)
- **Demokratizace/privatizace veřejných obsahů** (žurnalistika, reklama, politika)
- **Obsahový crowdsourcing a 3 interaktivita**

Charakteristika nových médií

Mediální gramotnost/výchova se musí s touto změnou vyrovnat a začít brát v úvahu, že „médiá“ prostupují většinou života. Tento posun si odborná literatura začíná uvědomovat a již nějaký čas se objevují úvahy o tom, že mediální gramotnost může/musí být jakousi zastřešující kompetencí:

Transgramotnost (někdy též multigramotnost) je *„schopnost číst, psát a dekodovat v interakci s digitálními nástroji a platformami a jako schopnost vyhledávat, testovat a ověřovat ‚informace‘ v jejich různých podobách“* (2012)

Dynamické gramotnosti (mediální, digitální, čtenářská ad.) se snaží odpovídat na způsob, jakým přemýšlíme o tvorbě a sdílení významů v každodenním životě s digitálními médii, učí chápat kontext a prostředky produkce a konzumace „textů“ (2017)

Podstatný je cíl

Klíčové je položit si otázku, jaký je cíl mediální gramotnosti/výchovy. Dvě základní možnosti:

- 1. Ochrana** (protekcionalistický přístup): chránit před předpokládanými negativními účinky užití médií či jejich obsahů. Důraz je kladen na rozvoj kritického myšlení, odstup od obsahů apod.
  - 2. Posílení jedince:** podpořit v užití (sociálních) médií, protože ta umožňují komukoliv stát se tvůrcem. Jejich uživatelé jsou schopní a aktivní, ať už se rozhodují jako konzumenti nebo tvůrci médií. Důraz je kladen na potěšení a užitek, jež média mohou přinášet a na to umožnit prožívat je. Důraz je kladen na tvořivost.
-

Doporučení: kombinace obou přístupů

- a) Výchova k vyhodnocování zdrojů:** tradiční představy o hodnotě informací na ose „pravda-lež“ selhaly a zvítězila polarizace „uvěřitelné-neuvěřitelné z hlediska mého přesvědčení“ - plnohodnotný individuální i občanský život bude založen na kritickém vyhodnocování informací, ať jsou z jakéhokoliv zdroje.
  - b) Možnosti seberealizace:** koncepce MV bude musí hledat styčné plochy s méně „obvyklými“ oblastmi vzdělávání (např. s výtvarnou či hudební výchovou) a propracovat možnosti tvůrčí seberealizace uživatelů komunikačních technologií.
  - c) Celoživotní proces:** MV jako proces rozvíjení mediální gramotnosti musí začít v předškolním věku a směřovat k dovednostem a návykům, které se budou rozvíjet celý život
  - d) Základní výbava:** rozvoj MV by se měl stát základním organizačním principem veškerého vzdělávání, neboť její kvalita bude rozhodovat o schopnosti člověka orientovat se v rychle se měnícím světě komunikačních technologií.
-

Mediaální gramotnost: chiméra, nebo nutnost?

**Děkuji za pozornost a přeji
příjemnější zbytek dne.**

jirak@fsv.cuni.cz

Jan.jirak@mup.cz